

УЧЕБНА ПРОГРАМА
ПО РАЗВИТИЕ НА РЕЧТА – ПРОИЗНОШЕНИЕ
(ИНДИВИДУАЛНА РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА СЛУХА И ГОВОРА)
за ученици с увреден слух

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПРОГРАМАТА

Основни положения. Учебната програма по развитие на речта – произношение (индивидуална рехабилитация на слуха и говора) е предназначена за ученици от I до XII клас, които се обучават в специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания – увреден слух.

Предназначението на индивидуалните занятия по формиране и развитие на устната реч е да създадат условия за най-пълно прилагане на индивидуалния подход в процеса на овладяването на произносителната страна на устната реч при учениците с увреден слух. Основните раздели в съдържанието на индивидуалната работа са: изграждане на навици за правилно произношение; развитие на слуховите възприятия и уменията за отчитане; формиране на речево дишане и естествена фонация. Занятията се провеждат по 30 минути ежедневно с учениците от I до VII клас и по 45 минути два пъти седмично за учениците от VIII до XII клас.

Учебната програма по развитие на речта – произношение е насочена към формиране и развитие на правилна устна реч, която притежава изключителна по важност комуникативна функция. Речта осигурява на учениците с увреден слух не само възможности за контакт с другите хора, но е и солидна база за цялостното им личностово и езиково развитие. Наред с това тя представлява важно средство за обучение, на базата на което се възприема и възпроизвежда учебното съдържание по всички дисциплини.

Устната реч не само може да бъде пълноценно овладяна от учениците с увреден слух, но и може да се превърне в средство за социализация и интеграция в

обществото на чуващите. Обратно, употребата единствено на невербални средства за комуникация ги обрича на контакти почти само помежду им или с най-близките.

Важна особеност на програмите по произношение е, че те са примерни и предоставят известна творческа свобода на специалиста по отношение на определянето на методите, на начините, на броя и на времетраенето на занятията за овладяването на различни произносители знания, умения и навици. Така чрез възможно по-пълно съобразяване с индивидуалните възможности на отделните деца се овладява съдържание, подходящо за съответната група или клас.

По отношение на фонетичния материал програмата е построена на базата на концентричния метод и следва закономерностите на Съкратената система – фонемите. Във връзка с това последователността на въвеждане на речевите звукове в корекционната работа се определя от тяхната достъпност за произношението, като по-лесните за артикулация фонемни стават основа за овладяване на по-трудните. В това отношение могат да се обособят два основни периода – до края на първия учебен срок на II клас и от началото на втория учебен срок на II клас. По време на първия период се осъществява първоначалната постановка и корекция на звуковете, речевото дишане и фонация, а през втория период се извършва корекцията, диференциацията, автоматизацията на речевите звукове в потока на речта. В съдържанието на програмата по развитие на речта – произношение, без да се обособяват в отделен раздел, се застъпват и много изисквания, свързани с обучение по зрительно възприемане на речта (отчитане). Овладеният в произносително отношение материал трябва да се възприема и зрительно от децата с увреден слух (глухи, практически глухи). Така се осъществява единство на процесите произнасяне-отчитане и като цяло правилно се формират експресивната и импресивната страни на речта и се овладява езикът.

Конкретните теми, цели, задачи и структура на всяко индивидуално занятие се определят в съответствие с програмните изисквания за съответната група или клас и при максимално съобразяване с възможностите на децата – слухови, интелектуални, обучителни, със състоянието на произносителните умения на всяко дете и с особеностите на психичните процеси, породени от нарушението на слуха. Методите на работа могат да бъдат различни. Най-често се използва аналитико-

синтетичният, но също така, при необходимост, може да се застъпват и аналитичният и синтетичният. Рехабилитационният процес трябва да се осъществява на полисензорна основа. Лингвистичният материал за занятията се подбира в съответствие с програмните изисквания. Принципите на подбор са комуникативен и фонетичен. Използват се различни видове речева дейност и множество съответстващи им упражнения.

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Целта на обучението по индивидуално формиране и развитие на устната реч е формиране на членоразделна устна реч, разбираема за общуващите с детето с увреден слух хора, преодоляването на комуникативните отклонения на произносително ниво, настъпили вследствие нарушението на слуха, и развитието на детската личност.

Чрез учебната програма по индивидуално формиране и развитие на устната реч се постига:

- формиране на потребност от говорно общуване и изява;
- постигане на ясна и разбираема устна реч;
- изграждане на умения за използване на остатъчния слух и за развитие на слуховото внимание и слуховото възприятие;
- формиране на умения за полисензорно възприемане на чужда реч;
- създаване на потребност за непрекъснато обогатяване на речниковия фонд;
- изграждане на умения за добра комуникация в средата на чуващи;
- социализация на глухото дете в съвременното общество;
- развитие на психичните процеси.

За постигането на целите на обучението по произношение е необходимо осъществяването на конкретни задачи, пряко свързани с формирането на произносителни умения:

- изграждане на правилно звукопроизношение;
- формиране на правилно речево дишане. Формират се умения за самостоятелно регулиране на дишането в речта със съответните паузи;

- работа върху темпа на речта: упражнения за ускоряване темпото на произнасяне на най-употребяваните думи и фрази от разговорно-битовата реч;
- модулиране на гласа – упражнения за глас с нормална сила, височина и тембър: умение за промяна силата на гласа във връзка с логическото ударение;
- работа върху ударението (словесно и логическо);
- усвояване на правоговорните правила;
- изграждане на навици на правилен темп на речта;
- усъвършенстване прилагането на граматическите правила при създаване на фрази и изречения и свързването им в текст;
- работа за синхронизиране на всички компоненти на езика;
- работа за изграждане на адекватни слухови представи;
- развитие на остатъчния слух с различни звукоусилващи средства – слухов апарат, КИС, звукоусилваща апаратура за индивидуално ползване;
- формиране на навици за отчитане от различни позиции.

Чрез решаването на тези задачи по косвен път се подпомага формирането на произношението и на устната реч като цяло – развитие на зрителното и на слуховото възприятие, на вниманието, на паметта, на мисленето и т.н.

ФОРМИ НА ОЦЕНЯВАНЕ

През целия период на обучението по подходящ начин и с различен инструментариум се съпоставя планираното с постигнатото и на тази база се предвижда по-нататъшното усъвършенстване на умения и навици. Текущата оценка на специалиста, детайлното опознаване на качеството на произносителните умения на рехабилитираните от него деца и ученици може и трябва да става най-вече в ежедневната работа.

Цялостна проверка на всички страни на произношението се осъществява в началото, в средата и в края на съответната учебна година. Произношението се оценява главно по два критерия: степен на обща разбираемост и степен на владене на конкретно произносително умение.

Обучението по формиране на устната реч се осъществява под формата на индивидуално занятие. Използват се разнообразни форми на работа като: фронтално отчитане по устни, работа с текст, работа зад екран, самостоятелна работа.

Като базов езиков материал могат да се използват основни текстове от учебниците по развитие на речта и по литература или по други предмети за съответния клас. Препоръчително е използването на мултимедия, базирана на участието на различните видове сетива.

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО РАЗВИТИЕ НА РЕЧТА – ПРОИЗНОШЕНИЕ

ЗА ПЪРВИ КЛАС

ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

Начален преговор:

1. Гласни звукове А, О, У, Е, И.
2. Съгласни звукове П, Т, К, Ф, С, Ш, Х, В.
3. Сонорни съгласни звукове М, Н, Л, Р.

Нов учебен материал:

1. Постановка, корекция и автоматизация на звук Ъ.
2. Диференциране на гласните звукове А-Ъ.
3. Постановка, корекция и автоматизация на съгласните звукове Б, Д, Г, З, Ж.
4. Диференциране на съгласните звукове П-Б, Б-М, Д-Т, К-Г-Х, З-С, С-Ш, Ж-Ш.
5. Правилно произнасяне на думи със струпани съгласни БЛ, БР, ДН, ДВ, ГЛ, ГН, ГР.
6. Постановка, корекция и автоматизация на звуковете Щ, Ц, Ч.
7. Диференциране на звуковете Ш-Щ, С-Ц, Ш-Ч.
8. Постановка, корекция и автоматизация на звуковете Я, Ю.
9. Диференциране на звуковете Я – Ю.
10. Обеззвучаване на звучни съгласни в края на думите.

11. Упражнения за формиране на правилно речево дишане.
12. Словесно ударение.

Годишен преговор:

1. Съгласни звукове Б, Д, Г.
2. Съгласни звукове З, Ж.
3. Съгласни звукове Ц, Ч, Щ.

Необходим минимум от знания и умения в края на I клас:

- умение за произнасяне с една издишна струя на думи и изречения, състоящи се от 6-8 срички;
- умение за изменение силата на гласа във връзка със словесното ударение;
- свързано произнасяне на предлозите с думите (в двора, на гости, с мама и т.н.);
- умение с изучените глаголи към всеки звук да се съставят структурни модели;
- правилно произнасяне на думи и изречения с поставените звукове;
- правилно формулиране, произнасяне и отговаряне на въпроси: „Какво прави?“, „Какво правиш?“;
- ясно и точно произнасяне на: „Добро утро“, „Добър ден“, „Добър вечер“, „Довиждане“, „Заповядай(те)“, „Благодаря“.

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО РАЗВИТИЕ НА РЕЧТА – ПРОИЗНОШЕНИЕ

ЗА ВТОРИ КЛАС

ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

Начален преговор:

1. Работа над речевото дишане.
2. Работа над силата на гласа.
3. Звукове А-О-У.
4. Звукове Е-И-Ъ.
5. Звукове П-Т-К.
6. Звукове Б-Д-Г.

7. Звукове Ф-С-Ш.
8. Звукове В-З-Ж.
9. Звукове М-Н-Р-Л.
10. Звукове Х-Ц.
11. Звукове Ч-Щ.
12. Съставяне на изречения с въпроса „Какво прави?“

Нов учебен материал:

1. Корекция и автоматизация на звук А.
2. Корекция и автоматизация на звук О.
3. Корекция и автоматизация на звук У.
4. Корекция и автоматизация на звук Е.
5. Корекция и автоматизация на И.
6. Корекция и автоматизация на Ъ.
7. Корекция и автоматизация на Я.
8. Корекция и автоматизация на Ю.
9. Корекция и автоматизация на ЙО.
10. Корекция и автоматизация на ЪО.
11. Диференциране на звукове А-Е.
12. Диференциране на звукове И-Е.
13. Диференциране на звукове А-Ъ.
14. Диференциране на звукове О-У.
15. Диференциране на звукове И-Ъ.
16. Корекция и автоматизация на звук Щ.
17. Корекция и автоматизация на звук Ц.
18. Корекция и автоматизация на звук Ч.
19. Диференциране на звукове Т-Ц.
20. Диференциране на звукове С-Ц.
21. Диференциране на звукове Ш-Ч.
22. Диференциране на звукове Ч-Щ.
23. Диференциране на звукове Ц-Ч.
24. Диференциране на звукове Б-М.

25. Диференциране на звукове П-Б-М.
26. Диференциране на звукове Т-Н.
27. Диференциране на звукове Т-Д-Н.
28. Диференциране на звукове Х-Г.
29. Диференциране на звукове К-Г-Х.
30. Упражнения за правилно речево дишане в думи със струпани съгласни звукове БЛ, БР.
31. Упражнения за правилно речево дишане в думи със струпани съгласни звукове ДН, ДВ.
32. Упражнения за правилно речево дишане в думи със струпани съгласни звукове ГЛ, ГН, ГР.
33. Диференциране на звукове С-З.
34. Диференциране на звукове Ш-Ж.
35. Диференциране на звукове З-Ж.
36. Диференциране на звукове Л-Н.
37. Диференциране на звукове Л-Р.
38. Диференциране на звукове Л-Р-Н.
39. Диференциране на звукове Ф-В.
40. Думи със струпани съгласни звукове СТ.
41. Думи със струпани съгласни звукове СК, СП.
42. Думи със струпани съгласни звукове ВТ, ВК, ВС, ВЛ.
43. Думи със струпани съгласни звукове ЛК, КР.
44. Думи със струпани съгласни звукове ПР.
45. Думи със струпани съгласни звукове ПЛ, ПТ.
46. Упражнения на думи, започващи със съгласен звук и завършващи на гласен звук.
47. Упражнения на думи, започващи и завършващи със съгласен звук.
48. Идентификация на звукове, определяне мястото им в думи.
49. Упражнения за правилно произнасяне на изречения с 10-12 срички.
50. Правилно произнасяне на думи:
 - започващи със съгласен звук и завършващи на гласен звук;

- започващи и завършващи на съгласен звук.

Необходим минимум от знания и умения в края на втори клас:

- умения за слято произнасяне на изречения, съставени от 10-12 срички;
- умение за силно, тихо, шепотно произнасяне при поддържане на нормална фонация;
- спазване на словесното ударение при четене на познат отработен текст;
- разбиране и изпълняване на поръчения като: „Говори ясно, силно, тихо, бързо, бавно” и други;
- правилно произнасяне на думи и изречения с автоматизираните звукове.

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО РАЗВИТИЕ НА РЕЧТА – ПРОИЗНОШЕНИЕ

ЗА ТРЕТИ КЛАС

ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

Начален преговор:

1. Звук А.
2. Звук О.
3. Звук У.
4. Звук Е.
5. Звук И.
6. Звук Ъ.

Нов учебен материал:

1. Автоматизиране диференцираното произношение на гласните звукове, близки по артикулация А – О.
2. Автоматизиране диференцираното произношение на гласните звукове, близки по артикулация О – У.
3. Автоматизиране диференцираното произношение на гласните звукове, близки по артикулация А–Ъ.
4. Автоматизиране диференцираното произношение на гласните звукове, близки по артикулация А – Е.

5. Автоматизиране диференцираното произношение на гласните звукове, близки по артикулация И – Е.
6. Формиране на умения за правилно словесно ударение.
 - словесно ударение в ритми и думи: ТА – та;
 - словесно ударение в ритми и думи: та – ТА;
 - словесно ударение в ритми и думи: ТА – та – та;
 - словесно ударение в ритми и думи: та – та – ТА;
 - словесно ударение в ритми и думи: та – ТА –та;
7. Създаване на умения за изменение силата на гласа във връзка със словесното ударение.
8. Формиране на умения за продуциране на реч с правилно поставено логическо (фразово) ударение.
9. Диференциране на съгласните: устно-носни М – Б.
10. Диференциране на съгласните: устно-носни М – П.
11. Диференциране на съгласните: устно-носни Н – Д.
12. Диференциране на съгласните: устно-носни Н – Т.
13. Диференциране на съгласните: свистящи-шипящи С – Ш.
14. Диференциране на съгласните: свистящи-шипящи З – Ж.
15. Диференциране на съгласните: беззвучни-звучни П – Б.
16. Диференциране на съгласните: беззвучни-звучни Т – Д.
17. Диференциране на съгласните: беззвучни-звучни К – Г.
18. Диференциране на съгласните: беззвучни-звучни Ф – В.
19. Диференциране на съгласните: беззвучни-звучни С – З.
20. Диференциране на съгласните: беззвучни-звучни Ш – Щ.
21. Диференциране на съгласните: сонорни Л – Р.
22. Диференциране на съгласните: африкати Ц – С.
23. Диференциране на съгласните: африкати Ц – Т.
24. Диференциране на съгласните: африкати Ч – Ш.
25. Диференциране на съгласните: африкати Ч – Т.
26. Думи със струпани съгласни: СВ.
27. Думи със струпани съгласни: СР.

28. Думи със струпани съгласни: СМ.
29. Думи със струпани съгласни: СЛ.
30. Думи със струпани съгласни: ВЧ, ВР, ВН.
31. Думи със струпани съгласни: ДК, ДР.
32. Думи със струпани съгласни: НК, ПК, ТК.
33. Думи със струпани съгласни: ЧК, ПЧ.
34. Обеззвучаване на звучни съгласни в края на думите – звук Б.
35. Обеззвучаване на звучни съгласни в края на думите – звук Д.
36. Обеззвучаване на звучни съгласни в края на думите – звук В.
37. Обеззвучаване на звучни съгласни в края на думите – звук Ж.
38. Обеззвучаване на звучни съгласни в края на думите – звук Г.
39. Обеззвучаване на звучни съгласни в края на думите – звук З.
40. Годишен преговор на звучни и беззвучни съгласни звукове.

Необходими минимум знания и умения в края на трети клас:

- правилно и слято произнасяне на думи и изречения от изучавания речев материал;
- спазване на словесното и логическото ударение в познати думи;
- умение за четене на отработен текст от 4-5 изречения с постепенно ускоряване на темпото;
- правилно формулиране и произнасяне на въпросите: „Къде живее твоето семейство?“, „Имаш ли брат (сестра)?“;
- съставяне на изречения с въпросите: Кой? Какво прави? (напр. Какво чете учителката?); Какво? (Какво четеш ти?); С какво? (С какво пътуваш до вкъщи?).

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО РАЗВИТИЕ НА РЕЧТА – ПРОИЗНОШЕНИЕ

ЗА ЧЕТВЪРТИ КЛАС

ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

1. Корекция и автоматизиране на гласен звук А.

2. Корекция и автоматизиране на гласен звук О.
3. Корекция и автоматизиране на гласен звук У.
4. Корекция и автоматизиране на гласен звук Е.
5. Корекция и автоматизиране на гласен звук И.
6. Корекция и автоматизиране на гласен звук Ъ.
7. Звуков състав на думата. Тесни и широки гласни.
8. Корекция и автоматизиране на преградни съгласни звукове: Б, Д, Г.
9. Корекция и автоматизиране фрикативни съгласни звукове: Ф, С, Ш, Х.
10. Корекция и автоматизиране на африкативни съгласни звукове: Ц, Ч.
11. Корекция и автоматизиране на африкативни съгласни звукове: ДЗ, ДЖ.
12. Диференциране на звукове Б-Д-Г.
13. Диференциране на звукове Ф-С-Ш-Х.
14. Диференциране на звукове Ц-Ч.
15. Диференциране на звукове ДЗ-ДЖ.
16. Звуков състав на думата. Меки и твърди съгласни.
17. Работа над характеристиките на гласа по височина, сила и продължителност на тона при изговаряне на изречението (възходяща и низходяща интонация).
18. Работа със струпани съгласни звукове.
19. Правилно поставяне на логическо ударение в прости изречения.
20. Работа върху темп и ритъм на речта.
21. Работа върху лексико-граматическата страна на езика.

Годишен преговор:

Изследване артикулационното състояние на учениците (изходно ниво за произносителни умения).

Необходим минимум от знания и умения в края на четвърти клас:

- умения за правилно, ясно и точно произнасяне на всички звукове в думи, изречения и кратки текстове със запазване на дихателните паузи;
- произнасяне с нормален темп на най-употребяваните изрази от разговорната реч и спазване на ортоепичните правила;

- усвояване конструкцията на простите, съобщителни, въпросителни и заповедни изречения и правилното им произнасяне:
 - прости разширени изречения от типа (Момчето носи кошница).
 - въпросителни изречения (Кой влиза в стаята? Какво прави чичо? Къде отиват децата? Кога започва пролетта? Колко струва един хляб?
 - заповедни изречения (Отвори вратата! Затвори шкафа!).
- умение за правилен прочит на текст с познато съдържание със спазване на дихателните паузи, словесното ударение, слят говор, обеззучаване, темп и т.н;
- правилно произнасяне на изучените думи в самостоятелно съставени изречения и малки кратки текстове.

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО РАЗВИТИЕ НА РЕЧТА – ПРОИЗНОШЕНИЕ

ЗА ПЕТИ КЛАС

ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

ТЕМА I: Гласни звукове:

1. Диференцирано произношение на гласни, близки по артикулация и акустични качества: А-О, О-У, А-У, А-Е,И-Е.
2. Звукосъчетания ЙА /Я/ и ЙУ /Ю/ в различни позиционни варианти.

ТЕМА II: Съгласни звукове:

1. Корекция и автоматизация на беззвучни-звучни:
 1. П-Б, Т-Д.
 2. К-Г-Х, Ф-В.
 3. С-З, Ш-Ж.
7. Корекция и автоматизация на Ц, Ч.
8. Корекция и автоматизация и диференциация на сонорните съгласни звукове Р-Л, М-Н.
9. Глайд Й – корекция и автоматизация в думи и изречения.

10. Множествено число при съществителни имена от женски род, завършващи на „я“: ютия – ютии, кайсия – кайсии.

ТЕМА III: Диференциране на съгласни звукове, близки по учленяване:

1. П-Б-М.
2. Т-Д-Н.
3. К-Г-Х.
4. С-З-Ш-Ж.
5. Ш-Щ, Ч-Ш.
6. Ч-Т, Ц-С, Ц-Т.

ТЕМА IV: Думи със струпани съгласни (в началото, в средата и в края на думата):

1. СТ – в началото, в средата и в края на думата: стол, място, история, вест, истина.
 2. СК – в началото, в средата и в края на думата: скок, скъп, скала, осем, диск, риск.
 3. СП – в началото, в средата и в края на думата: спешно, спасявам, госпожа, спорт, успех, сполука.
 4. ВТ – в началото, в средата и в края на думата: вторник, автобус, евтин.
 5. ВК – в началото, в средата и в края на думата: вкарвам, вкус, включвам.
 6. ВС – в началото, в средата и в края на думата: всеки, Вселена, навсякъде.
 7. ВЛ – в началото, в средата и в края на думата: влюбен, влог, вливам.
 8. ЛК – в началото, в средата и в края на думата: вълк, полк.
 9. КР – в началото, в средата и в края на думата: украса, красив, крал, покрив.
 10. ПЛ – в началото, в средата и в края на думата: Плевен, плаж, плитко.
 11. ПР – в началото, в средата и в края на думата: природа, продажба, напред, прилеп.
 12. ПТ – в началото, в средата и в края на думата: птица, оптика, аптека.
- ТЕМА V:** Обеззвучаване на звучни съгласни звукове.
- ТЕМА VI:** Озвучаване на беззвучни съгласни звукове.
- ТЕМА VII:** Работа над ударението.

1. Словесно ударение.
2. Логическо ударение.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ:

I. Изграждане на ясна и разбираема реч чрез:

- правилно и ясно произнасяне на всички звукове в българския език, включени в срички, думи и фрази.
- правилно произнасяне на думи със струпани съгласни.
- правилно произнасяне на звучни съгласни пред беззвучни и в краесловие.
- спазване на словесно ударение и осмисляне на логическото ударение в речта.
- усъвършенстване на възможностите за правилен словоред и синтактично оформяне на изречението.

II. Умения за отчитане.

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО РАЗВИТИЕ НА РЕЧТА – ПРОИЗНОШЕНИЕ ЗА ШЕСТИ КЛАС

ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

Тема I: Гласни звукове:

1. Гласни звукове – корекция и автоматизация: А, О, У, Е, И, Ъ.
2. Диференциация на гласни звукове, близки по артикулация: А – О, О – У, А – Ъ, А – Е, И – Е.
3. Корекция и автоматизация на звук Я.
4. Правоговор на думи с променливо Я.
5. Корекция, автоматизация и диференциация на звук Ю.

Тема II: Съгласни звукове:

1. Корекция, автоматизация и диференциация на съгласните звукове: М – Б, М – П, П – Б.

2. Корекция, автоматизация и диференциация на съгласните звукове: Ф – В.
3. Корекция, автоматизация и диференциация на съгласните звукове: Т – Д.
Н;
4. Корекция, автоматизация и диференциация на съгласните звукове: С – З.
5. Корекция, автоматизация и диференциация на съгласните звукове: Ш – Ж.
6. Корекция, автоматизация и диференциация на съгласните звукове: Л – Р.
7. Корекция, автоматизация и диференциация на съгласните звукове: Ц – Ч.
8. Корекция, автоматизация и диференциация на: ДЗ – ДЖ.
9. Корекция и автоматизация на средноезичен съгласен звук Й.
10. Корекция, автоматизация и диференциация на съгласните звукове: К, Г, Х.
11. Корекция, автоматизация и диференциация на Щ.

Тема IV: Струпани съгласни: СВ, СР, СМ, СЛ, ВЧ, ВР, ВН, НК, ПК, ТК.

Тема V: Съвременни звукови закони в българския език:

1. Обезвучаване на звучен пред беззвучен съгласен звук.
2. Обезвучаване на звучен пред беззвучен съгласен звук в края на думата.
3. Озвучаване на беззвучен съгласен звук пред звучен.

Тема VI: Ударение:

1. Словесно ударение .
2. Фразово ударение .
3. Логическо ударение.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ:

I. Изграждане на ясна и разбираема устна реч, правилна дикция и говорен ритъм чрез:

- правилно произнасяне на всички звукове в българския език в думи и фрази;
- спазване на правоговорния закон в българския език за обезвучаване на звучни съгласни пред беззвучни и в краесловие;
- правилно редуване на съгласните в думите;

- разширяване на уменията за правилно съставяне и произнасяне на изреченията, и свързването им в текст.

II. Усъвършенстване на уменията за отчитане.

III. Разширяване на активния речников фонд.

IV. Стимулиране на остатъчния слух:

- създаване на мотивация за ползване на ЛСА и/или КИС за усъвършенстване и контрол на собствената реч при общуване в различни ситуации;
- слухово възприемане, диференциране и разбиране на думи, словосъчетания и изречения от учебното съдържание;
- идентифициране и имитиране на темп, ударение, паузи и интонация в кратък свързан текст.

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО РАЗВИТИЕ НА РЕЧТА – ПРОИЗНОШЕНИЕ

ЗА СЕДМИ КЛАС

ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

Тема I: Гласни звукове:

1. Корекция, автоматизация и диференциране на А, О, У.
2. Корекция, автоматизация и диференциране на Е, И, Ъ.

Тема II: Дифтонги и звукосъчетания:

1. Корекция и автоматизация на Я.
2. Корекция и автоматизация на Ю.
3. Корекция и автоматизация на ЪО.
4. Корекция и автоматизация на ЙО.
5. Корекция и автоматизация на ЪО.

Тема III: Струпани съгласни:

1. Думи с две струпани съгласни:
 - ВТ;

- ВД;
 - ВР;
 - ВЛ;
 - ЧК;
 - ПЧ;
 - ЛК;
 - ПЛ;
 - СЛ.
2. Думи с три струпани съгласни:
- СКР;
 - СКЛ;
 - СТР;
 - ЧКВ.

Тема IV: Ударение:

1. Словесно ударение.
2. Логическо ударение.

Тема V: Съвременни звукови закони:

1. Вмятане на звук Ъ: масло – масълце, писмо – писъмце.
2. Премятане на звукове ЪР – ЪЛ: връх – върхове.
3. Отпадане на Е и Ъ в някои форми от дадена дума: ден – дни, гладък – гладки.
4. Променливо Я: мляко – млечен, бял – бели.

Тема VI: Съставяне на изречения по зададена тема:

„На автогарата“, „На гарата“, „На летището“, „В метрото“.

Тема VIII: Съставяне на кратък разказ по картини.

Тема VII: Съставяне на кратък разказ по преживяно – „В планината“, „На море“, „На село“.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ:

- I. Изграждане на умения за ясно езиково общуване чрез:
 - автоматизиране на правилното произношение в българския език;

- правилно произнасяне на думи със струпани съгласни;
- спазване на словесно и логическо ударение;
- прилагане на съвременните звукови закони: вмятане на звука; премятане на ЪР, ЪЛ; отпадане на Е и Ъ; променливо Я;
- съставяне на кратък разказ по преживяно събитие;
- обогатяване на речниковия фонд.

II. Усъвършенстване на уменията за отчитане.

III. Усъвършенстване на уменията за комуникация в среда на чуваци.

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО РАЗВИТИЕ НА РЕЧТА – ПРОИЗНОШЕНИЕ

ЗА ОСМИ КЛАС

ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

Тема I: Гласни звукове:

1. Корекция и автоматизация на гласни звукове: А, О, У, Е, И, Ъ.
2. Диференцирано произношение на гласните звукове по артикулационна и акустична характеристика: А – О, О – У, А – Ъ, А – Е, И – Е.

Тема II: Диференциране на съгласни звукове:

К – Т, Г – Д, Ч – Ш – Т, Ц – С – Т, Т – Ш – Щ.

Тема III: Струпани съгласни звукове:

1. Корекция и автоматизация на струпани съгласни звукове в различни позиции в думата (начална, средна и крайна). Струпване на два съгласни звука: СР, СЛ, СН, ВД, ВР, ВЛ, ВТ, ШП, ШК, ШМ, ШН, ШР, КВ, КР, КЛ, КМ, КН, ПТ, ПС, ПЩ, ЗК, РЗ, РТ, ЛТ, КТ, ЛЖ, ЛВ, ЛН, ЛМ.
2. Корекция и автоматизация на струпани съгласни звукове в различни позиции в думата. Струпване на три съгласни звука: СПЛ, СМР, СТР, СКЛ, СКР, СГЛ, СГР, ШПР, ЗДР, ВПЛ, ВПР, ВГЛ, ВГН, ВГР, ТВЛ, ДПЛ, ДМЛ, СТЧ, ТСК, РСК, КСТ, НКС.
3. Корекция и автоматизация на струпани съгласни звукове. Струпване на четири съгласни звука: РСТВ, БТСТВ, ЛСТВ, НСТВ.

Тема IV: Меки съгласни звукове пред ъо:

партн ъор, акт ъор, асанс ъор, монт ъор.

Тема V: Образуване на различни видове изречения чрез смяна на интонацията без промяна на смисловото съдържание.

Тема VI: Темп и ритъм на речта.

Тема VII: Съгласуване на думите в изречението:

Съгласуване на подлог и сказуемо.

Тема VIII: Устен преразказ на текст с помощни въпроси.

Тема IX: Съчинения по серия картини.

Тема X: Съчинения по тема с помощни въпроси.

Тема XI: Описание на случка или природно явление.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ:

I. Усъвършенстване на уменията за комуникативни способности чрез:

- ясна, правилна и разбираема реч;
- правилна артикулация на трудно произносими думи със струпани съгласни.
- съгласуване на думите в изречението;
- използване на интонацията за изразяване на отношението на говорещия към околните;
- умения за словесно оформяне на по-голям по обем и по-богат в речниково отношение изказан материал – устно съставяне на преразказ, описание, съчинение;
- синхронизиране на всички компоненти на речта

II. Постигане на добра комуникация с чуващия чрез устна реч и отчитане.

УЧЕБНА ПРОГРАМА
ПО РАЗВИТИЕ НА РЕЧТА – ПРОИЗНОШЕНИЕ
ЗА ДЕВЕТИ КЛАС

ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

I. Звукови закони в съвременния български книжовен език:

1. Гласни звукове – диференцирано произношение на гласни, близки по артикулация и акустични качества:
 - А-О;
 - О-У;
 - А-Ъ;
 - А-Е;
 - И-Е.
2. Изговор на ударени и неударени гласни.
3. Съгласни звукове – корекция, автоматизация и диференциация при:
 - П-Б;
 - Т-Д;
 - К-Г;
 - Ф-В;
 - С-З;
 - Ш-Щ.
 - М-Б;
 - М-П;
 - Н-Д;
 - Н-Т;
 - Л-Р;
 - М-Н.
4. Думи със струпани съгласни:
 - СВ;
 - СР;

- СМ;
- СЛ;
- ВГ;
- ВР;
- ВН;
- ДК;
- ДР;
- НК;
- ПК;
- ТК;
- ЧК;
- ПГ.

5. Корекция и автоматизация:

- Ц;
- Ч;
- ДЗ;
- ДЖ;

6. Диференциация при:

- Ц-Ч;
- ДЗ-ДЖ.

7. Интонация на различните видове изречения – съобщителни, въпросителни, побудителни, възклицателни. Пунктуация.

8. Темп на речта – работа с текстове от старобългарската литература.

9. Словесно ударение. Фразово ударение. Логическо ударение.

10. Правилен изговор и употреба на неизменяемите части на речта – предлог, съюз, частица, междуметие.

11. Пряка и непряка реч. Пунктуация.

12. Фразеологизми в разговорната реч.

13. Общуване. Речев етикет.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ:

I. Възприемане и разбиране на речта:

- възприема на полисензорна основа, разбира и осмисля говорен материал в различни речеви ситуации на базата на овладените думи и речеви конструкции;
- възприема и разбира информация от различни източници в зависимост от индивидуалните си възможности, като разграничава различни стилове и свидетелски, и несвидетелски разказ.

II. Разговорна и писмена реч:

- води разговор по познати и непознати теми, като коментира факти, изразява мнение и отношение по определен проблем;
- употребява по-сложни структурни цялости и устойчиви езикови словосъчетания;
- владее употребата, правоговора и правописа на частите на речта.
- разграничава характеристиките на текст и контекст;
- владее употребата на пряка, полупряка и непряка реч, както и интонационните и пунктуационни особености;
- създава по предварително разработен план собствен описателен и аргументативен текст.

III. Слухово внимание и слухово възприятие:

- прогнозира и преработва възприетата по слухов път информация на основата на речевия си опит;
- възприема слухово и осмисля терминология от учебното съдържание по различните общообразователни учебни предмети;

IV. Звукопроизношение и прозодии:

- продуцира реч, доближаваща се до нормите на произношение;
- има знания за правилно произнасяне на звуковете в определени позиции, в които се наблюдава действието на фонетични закони;
- възпроизвежда думи със сложни ритмови структури, правилно поставя словесното ударение;
- служи си с приемлива интонация при различните видове изречения.

V. Зрително възприемане на речта (отчитане от лицето):

- възприема зрително различни по значение думи и изрази в изречения;
- възприема зрително свързани по смисъл изречения.

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО РАЗВИТИЕ НА РЕЧТА – ПРОИЗНОШЕНИЕ

ЗА ДЕСЕТИ КЛАС

ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

I. Звукови закони в съвременния български книжовен език:

1. Гласни звукове – диференцирано произношение на гласни, близки по артикулация и акустични качества:

- А-О;
- О-У;
- А-Ъ;
- А-Е;
- И-Е.

2. Изговор на ударени и неударени гласни.

3. Съгласни звукове – корекция, автоматизация и диференциация при:

- П-Б;
- Т-Д;
- К-Г;
- Ф-В;
- С-З;
- Ш-Щ.
- М-Б;
- М-П;
- Н-Д;
- Н-Т;
- Л-Р;

- М-Н.
4. Думи със струпани съгласни.
- СВ;
 - СР;
 - СМ;
 - СЛ;
 - ВГ;
 - ВР;
 - ВН;
 - ДК;
 - ДР;
 - НК;
 - ПК;
 - ТК;
 - ЧК;
 - ПГ.
5. Корекция и автоматизация:
- Ц;
 - Ч;
 - ДЗ;
 - ДЖ;
6. Диференциация при:
- Ц-Ч;
 - ДЗ-ДЖ.
7. Интонация на различните видове изречения – съобщителни, въпросителни, побудителни, възклицателни. Пунктуация.
8. Темп на речта – работа с текстове от старобългарската литература.
9. Словесно ударение. Фразово ударение. Логическо ударение.
10. Правилен изговор и употреба на неизменяемите части на речта – предлог, съюз, частица, междуметие.

11. Работа с художественен текст. Акцент върху по-важни в логическо отношение части.
12. Художествен текст – повествование, описание. Анализ на изучаван художествен текст. Изразително четене.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ:

I. Възприемане и разбиране на речта:

- възприема и разбира граматическите закономерности на разговорната и писмената реч на базата на по-голяма вариативна езикова практика;
- разбира необходимите асоциативни и междупредметни връзки;
- възприема, разбира и осмисля научен и художествен текст. Владее характерните за тях езикови средства.

II. Разговорна и писмена реч:

- съобразява речта си с комуникативната езикова ситуация и прилага подходящи езикови конструкции;
- прави изказвания по теми, свързани с изучаваните учебни предмети или с личните си интереси, като при необходимост осъществява предварителна подготовка;
- усъвършенства уменията за създаване на аргументативен текст по зададена тема.

III. Слухово внимание и слухово възприятие:

- прогнозира и преработва възприетата по слухов път информация на основата на речевия си опит;
- възприема слухово и осмисля терминология от учебното съдържание по различните общообразователни учебни предмети;
- има развита слухова памет и добро логическо запаметяване.

IV. Звукопроизношение и прозодии:

- има знания и умения за спазване на правоговорните правила в българската езикова система;
- има изградени устойчиви механизми за самоконтрол над звукопроизношението си;

- отделя по-важните в логическо отношение части в различните видове прости и сложни изречения и ги възпроизвежда правилно;
- произнася сложни изречения като спазва необходимите паузи след смислово завършени цялости.

V. Зрително възприемане на речта (отчитане от лицето):

- отчита и възприема устна реч от хора с различна артикулация и в различни речеви ситуации;
- отчита логически свързан непознат текст, предаден с нормална скорост на говорене и стандартно произношение.

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО РАЗВИТИЕ НА РЕЧТА – ПРОИЗНОШЕНИЕ

ЗА ЕДИНАДЕСЕТИ КЛАС

ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

1. Гласни звукове – диференцирано произношение на гласни, близки по артикулация и акустични качества:
 - А-О;
 - О-У;
 - А-Ъ;
 - А-Е;
 - И-Е.
2. Изговор на ударени и неударени гласни.
3. Съгласни звукове – корекция, автоматизация и диференциация при:
 - П-Б;
 - Т-Д;
 - К-Г;
 - Ф-В;
 - С-З;
 - Ш-Щ.

- М-Б;
- М-П;
- Н-Д;
- Н-Т;
- Л-Р;
- М-Н.

4. Думи със струпани съгласни:

- СВ;
- СР;
- СМ;
- СЛ;
- ВГ;
- ВР;
- ВН;
- ДК;
- ДР;
- НК;
- ПК;
- ТК;
- ЧК;
- ПГ.

5. Корекция и автоматизация:

- Ц;
- Ч;
- ДЗ;
- ДЖ;

6. Диференциация при:

- Ц-Ч;
- ДЗ-ДЖ.

7. Интонация на различните видове изречения – съобщителни, въпросителни, побудителни, възклицателни. Пунктуация.
8. Темп на речта – работа с текстове от старобългарската литература.
9. Словесно ударение. Фразово ударение. Логическо ударение.
10. Правилен изговор и употреба на неизменяемите части на речта – предлог, съюз, частица, междуметие.
11. Правилен изговор и употреба на неизменяемите части на речта – наречие, предлог, съюз, частица, междуметие.
12. Думи със струпани съгласни.
13. Общуване в сферата на всекидневната комуникация. Особенности на диалогичната реч. Ролеви игри.
14. Общи лексикални характеристики на думата – омоними, синоними, антоними, пароними.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ:

I. Възприемане и разбиране на речта:

- възприема, разбира и осмисля различни жанрови материали;
- възприема, разбира и осмисля чужди становища и тяхната аргументация;
- усъвършенства уменията за възприемане и осмисляне на думите в различните им лексикални характеристики.

II. Разговорна и писмена реч:

- усъвършенства своите умения за използване на речта в различни комуникативни ситуации, като отчита динамиката на речевата ситуация;
- владее правоговорните и правописните норми;
- използва фразеологизми и крилати думи и изрази от българската художествена литература, както и други художествени изразни средства;
- създава кратко новинарско съобщение по зададена тема и по-сложен аргументативен текст.

III. Слухово внимание и слухово възприятие:

- усъвършенства навика за възприемане и осмисляне на логически свързан текст в зависимост от слуховите си възможности;

- усъвършенства слуховата си памет и логическото запаметяване.

IV. Звукопроизношение и прозодии:

- усъвършенства изградените си навици за произношение на звуковете в по-сложни фонетични позиции;
- използва подходящ темп на речта с акцент върху по-важните в логическо отношение части;
- служи си с приемлива за възприемане интонация при използване на съобщителни, въпросителни и подбудителни изречения в потока на речта.

V. Зрително възприемане на речта (отчитане от лицето):

- усъвършенства навика за възприемане на устна реч от хора с индивидуални различия в артикулационно отношение;
- зрително възприема публицистичен и художествен текст от медиите.

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО РАЗВИТИЕ НА РЕЧТА – ПРОИЗНОШЕНИЕ ЗА ДВАНАДЕСЕТИ КЛАС

ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

1. Гласни звукове – диференцирано произношение на гласни, близки по артикулация и акустични качества:
 - А-О;
 - О-У;
 - А-Ъ;
 - А-Е;
 - И-Е.
2. Изговор на ударени и неударени гласни.
3. Съгласни звукове – корекция, автоматизация и диференциация при:
 - П-Б;
 - Т-Д;

- К-Г;
- Ф-В;
- С-З;
- Ш-Щ.
- М-Б;
- М-П;
- Н-Д;
- Н-Т;
- Л-Р;
- М-Н.

4. Корекция и автоматизация:

- Ц;
- Ч;
- ДЗ;
- ДЖ;

5. Диференциация при:

- Ц-Ч;
- ДЗ-ДЖ.

6. Думи със струпани съгласни.

7. Правилен изговор и употреба на неизменяемите части на речта – наречие, предлог, съюз, частица, междуметие.

8. Коригиране на отклонения от езиковите норми при неизменяемите части на речта;

9. Изговор на думи със струпани съгласни.

10. Отчитане на логически свързан художествен текст.

11. Видове речево общуване в различните социокултурни сфери. Особенности. Речев етикет.

12. Общуване в институционалната сфера. Особенности. Речев етикет.

13. Текстове – документи, необходими за социалната реализация на учениците – автобиография, молба (заявление).

14. Текстове – документи. Интервю. Мотивационно писмо.
15. Разработване на ученически проекти.
16. Избор на тема, обсъждане на основни идеи в проекта.
17. Представяне и обсъждане на проекта.
18. Работа с речници и справочници и със специализирана литература.
19. Езикови тестове.
20. Овладяване на терминологията по предметите за придобиване на специалност.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

I. Възприемане и разбиране на речта:

- възприема и разбира основната информация от различни публицистични, художествени, научни и научнопопулярни текстове, предадени с произношение и темп на речта, съответстващи на приетите в езика ни норми;
- възприема и разбира реч с диалектни и жаргонни отклонения от книжовния изговор;
- възприема реч с чужди и нови думи в българския език.

II. Разговорна и писмена реч:

- усъвършенства уменията се за съобразяване на речта с различните комуникативни ситуации като използва най-подходящите за тях езикови средства;
- усъвършенства уменията си за работа с различните видове речници, енциклопедии и справочници;
- съставя текстове – документи, необходими за социалната му реализация – автобиография по образец на Европейския съюз, молба, заявление, мотивационно писмо;
- има знания и умения за участие в интервю за постъпване на работа;
- умее да разработва ученически проекти по зададена тема и да представя и аргументира своите идеи пред аудитория.

III. Слухово внимание и слухово възприятие:

- усъвършенства уменията за слухово възприемане и осмисляне на различни видове свързан текст.

IV. Звукопроизношение и прозодии:

- усъвършенства придобитите произносителни знания, умения, навици и самоконтрола над звукопроизношението си;
- усъвършенства навика за отделяне на важните в логическо отношение части;
- владее особеностите на различните видове интонация.

V. Зрително възприемане на речта:

- прогнозира и преработва приетата по зрителен път информация, съобразявайки се с речевия и извънречевия контекст, като осмисля съдържанието ѝ.